

NIEUWSBRIEF

AWN- VERENIGING VAN VRIJWILLIGERS IN DE ARCHEOLOGIE

Afdeling 17. Zuid- Veluwe en Oost- Gelderland

Secretariaat, Van der Molenallee 131, 6865 CC Doorwerth

✉ secretaris.awn17@gmail.com

<http://www.awn-archeologie.nl/afdeling/zuid-veluwe-oost-gelderland/>

werkplaats Depot, Hazenkamp 66, 6836 BA Arnhem

NL25 INGB 0001 7609 93, t.n.v. Awn-17 vereniging van vrijwilligers in de Archeologie

Editie november 2019

PRIKBORD

Woensdag 13 november Lezing: Kleipijpen door de eeuwen heen: van productie tot politiek. Jan Oostveen; Aanvang 20.00 uur, vanaf 19.30 uur is er inloop met koffie; Hazenkamp 66, 6836 BA Arnhem

Met groet Het bestuur.

Woensdag 13 november Lezing: Kleipijpen door de eeuwen heen: van productie tot politiek. Jan Oostveen; Aanvang 20.00 uur, vanaf 19.30 uur is er inloop met koffie; Hazenkamp 66, 6836 BA Arnhem

Jan van Oostveen geeft op 13 november een lezing over kleipijpen. Vanaf de late 16de eeuw wordt in de Nederlanden gerookt. Vanuit stratigrafisch opgegraven vondstcomplexen weten we dat in de late 16de eeuw uit kleipijpen is gerookt. Roken uit deze kleipijpen is tot in de 21ste eeuw, zij het op beperkte schaal – in gebruik gebleven.

Tijdens deze lezing wordt beknopt ingegaan op de introductie van tabak in onze contreien. Vervolgens wordt ingezoomd op de tabakspijpen die voor het roken werden gebruikt en waarvan vele exemplaren heden ten dage nog worden teruggevonden. De productie van tabakspijpen wordt toegelicht.

Hierbij worden voorbeelden gegeven van bedrijfsaardewerk / mallen welke bij de productie van kleipijpen worden gebruikt. De lezing wordt gecontinueerd met de bespreking van diverse geheel versierde tabakspijpen. Sommige van deze tabakspijpen dragen een duidelijke (politieke) boodschap. Vervolgens wordt inzage gegeven in de verschillende productiecentra van tabakspijpen binnen onze huidige landsgrenzen en de hierbij behorende afzetgebieden. De lezing wordt afgesloten met de bespreken van enkele vondstcomplexen die de afgelopen jaren zijn opgegraven. Uiteraard is het mogelijk om meegebrachte vondsten tijdens de pauze te determineren.

Jan van Oostveen doet onderzoek naar middeleeuwse- en postmiddeleeuwse vondstcomplexen waarbij hij is gespecialiseerd in de uitwerking van vondstcomplexen met tabakspijpen en (keur)loden. Voor meer informatie over zijn werk zie bijvoorbeeld <https://independent.academia.edu/JanvanOostveen> en <https://www.facebook.com/SpecialisticArchaeologicalResearch/> <https://janvanoostveenblog.wordpress.com/>

Zaterdag 2 november Open Dag Cultura Erfgoed Ede 11.00-16.00 u; Molenstraat 45
6711 AW EDE

Op 2 november 2019 is iedereen van harte welkom bij Cultura Erfgoed voor een dag vol nostalgie, gezelligheid en kennismakingen! Dan organiseert Cultura Erfgoed een open dag. Die dag wordt er van 11:00 – 16:00 heel veel erfgoed onder één dak gepresenteerd: verhalen van musea tot regionale erfgoedverenigingen. Loop binnen en laat je inspireren door het vele erfgoed dat gepresenteerd wordt of bekijk hier <https://www.cultura-ede.nl/erfgoed/agenda/open-dag-van-cultura-erfgoed.aspx> voor het volledige programma. Leuk voor jong en oud! Toegang is gratis.

11:00 – 16:00 uur: Voel je voor één middag een archeoloog en kom scherven plakken in de ArcheoHotspot (vanaf 4 jaar).

11:45 – 12:15 uur: De oudste buurtspraak van Ede door de voorzitter van Buurt Ede-Veldhuizen

13:00 – 15:00 uur: Laat jouw Bijbel door Historisch Museum Ede taxeren!

14:00 – 14:45 uur: Lezing over het tegeltableau uit 1905 waarop de Edese gemeentehuizen staan afgebeeld. De conservator van het museum vertelt waarom dit zo'n bijzonder exemplaar is.

15:00 – 15:45 uur: Wie kent Ede op z'n Duimpje? Doe mee aan de Edese Erfgoed Quiz en win een onbeschrijfelijk boekenpakket! Leuk voor jong en oud!

11:00 – 16:00 uur: Heel de dag presenteren erfgoedinstellingen het verhaal van de gemeente Ede: Buurt Ede-Veldhuizen, Gemeentearchief, Historisch Museum Ede, Museum Lunteren, Rondleidingen Ede, Nederlands Tegelmuseum, Trapakkers, Vakgroep Archeologie, Vereniging Oud Bennekom, Vereniging Oud Ede en Vluchtoord Ede.

16:00 uur: Einde

Terugblik Excursie 2019-09-21 Castellum Hoge Woerd, Utrecht

In 2019 bestaat onze AWN-afdeling 45 jaar en dat vierden we op 21 september. Op de plek waar ooit Romeinen vanuit een fort de rivier bewaakten, staat nu een moderne interpretatie van het fort met wallen van zes meter hoog: Castellum Hoge Woerd. Achter de hoge muren bevindt zich o.a. een archeologisch museum. In 1997 werd in een uithoek van een van de eerste wijken van Leidsche Rijn op één dag de hele infrastructuur van de Romeinse grens (limes) gevonden: de grensweg, de rivier én een schip. Dat was de start van omvangrijk

archeologisch onderzoek, het grootste in zijn soort ooit in Nederland gedaan. Dit leverde meerdere Romeinse schepen en wachttorens op en talrijke mooi bewaard gebleven gebruiksvoorwerpen die samen het verhaal vertellen over 3000 jaar wonen en werken in het Nederlandse rivierengebied. Ook leverde het onderzoek belangwekkende nieuwe inzichten op over het functioneren van de Romeinse limes in ons land. In 2007 is besloten om de verzamelde schatten en kennis bijeen te brengen en te presenteren, alleen al door de voor Noordwest-Europa unieke scheepsvondst van De Meern 1. Deze ligt in zijn geheel – inclusief alle scheepsinventaris – tentoongesteld in het museum. Erik Graafstal – stadsarcheoloog van de gemeente Utrecht – leidde ons rond.

Na deze rondleiding was het tijd om te lunchen en ons 45-jarig bestaan te herdenken. Voordat het middagprogramma begon mochten wij, bij hoge uitzondering, in de replica van de Romeinse wachttorens klimmen!

Het tweede deel van het programma werd gevuld door de ArcheoHotspot die ook in het Castellum is gehuisvest. In mei 2017 kreeg de AWN toestemming van de RCE om een opgraving te doen bij de afgebrande boerderij de Croesen aan de Zogweteringlaan in Maarssen. De grote hoeveelheid materiaal is naar de ArcheoHotspot in het Castellum in De Meern gebracht om uitgewerkt te worden. Het gaat voornamelijk om roodbakend materiaal en heel veel Delfts aardewerk. AWN-er Ton van Bommel, een zeer gedreven en ervaren amateur-archeoloog, leidde ons rond in de ArcheoHotspot. De dag werd afgesloten met een drankje op het zonovergoten terras van het CastellumCafé.

Terugblik veldwerk Arnhem Schuytgraaf 21-30 augustus

De archeologische dienst van de gemeente Arnhem had leden van de AWN uitgenodigd om op 21, 22 en 23 augustus te helpen bij een opgraving bij de Marasingel in Schuytgraaf, stadsdeel van de gemeente Arnhem. Het betrof een strook grond, die bij de eerdere opgravingen nog niet was onderzocht. Naast diverse grondsporen uit de IJzertijd en Romeinse tijd werden ook aardewerkfragmenten, een armband en een ringetje uit de late IJzertijd of begin Romeinse tijd gevonden. De samenwerking tussen de beroepsarcheologen en de vrijwilligers van de AWN was zeer plezierig en voor de AWN-ers bovendien leerzaam.

Op 27 en 30 augustus heeft AWN-17 onder eigen verantwoordelijkheid een vervolg aan deze opgraving gegeven. Van verschillende greppels werd de vulling verder uitgegraven om meer

dateerbare vondsten te verzamelen. Een grondspoor was zo diep dat op 1,15 m onder het aangelegde vlak de bodem nog niet was bereikt. Hieruit kwam veel Romeins aardewerk, waaronder stukken van dolium en wrijfschaal. Ook kwam hieruit een bronzen voorwerpje, dat waarschijnlijk is gebruikt als sluiting van een riempje. Het was goed om weer eens aan onze vaardigheden te werken en het weer werkte prima mee!

Dag van de Arnhemse Geschiedenis 12 en 13 oktober, 2019

Op verschillende locaties in het centrum en Arnhem Zuid, kon je deze twee dagen veel activiteiten bezoeken en bekijken. De DAG stond in het teken van het thema zij/hij. AWN, afdeling 17 was zaterdag actief met een lezing en zondag met een workshop en een rondleidingen. In één van de historische kelders bij Rozet werd uitleg gegeven over de Bataafse opstand

tegen de Romeinen en de Bataafse Gladiator Vitalis. Deze lezing was een inleiding op het theaterspektakel dat zondag in Arnhem-Zuid werd opgevoerd.

Op zondag verzorgden AWN-leden in Arnhem-Zuid bij de Romeinse Tuin een workshop over aardewerk dat in Romeinse keukens gebruikt werd. In dezelfde tijd konden bezoekers onder begeleiding naar het terrein waar de contouren van het castellum zichtbaar zijn gemaakt. Voor de AWN-ers was er gelukkig nog gelegenheid om zelf het spektakel, dat twee keer werd opgevoerd, te aanschouwen.

Facebookpagina van AWN afd. 17: <https://www.facebook.com/Awnarchoafd17/>
Graag een ieder die zelf actief is op Facebook deze pagina Liken en volgen. Daarnaast svp berichtjes delen met vrienden die hierin geïnteresseerd zouden kunnen zijn of met al je FB-vrienden natuurlijk.

Bezoek ook onze website:

<http://www.awn-archeologie.nl/afdeling/zuid-veluwe-oost-gelderland/>

Coördinator *Lief en Leed* AWN afd-17: voor het ontvangen van goede berichten en minder goede berichten.

Ik ontvang graag uw bericht om de leden te informeren. Het melden aan de Coördinator kan ook door andere leden! Coördinator Ben Clabbers, tel. 026-4452678 of mob. 06-29029084;
b.clabbers@telfort.nl.

Jaaragenda

Zaterdag 2 november Open Dag Cultura Erfgoed Ede 11.00-16.00 u; Molenstraat 45 6711 AW EDE

Woensdag 13 november Lezing: Kleipijpen door de eeuwen heen: van productie tot politiek. Jan Oostveen; Aanvang 20.00 uur, vanaf 19.30 uur is er inloop met koffie; Hazenkamp 66, 6836 BA Arnhem

ONZE SPONSORS IN 2019

